VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
Ville Vehkasalo

Rakennerahasto-ohjelmien vaikuttavuus

Muistio valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle 28.10.2016

Euroopan unionin sisäisiä kehityseroja pyritään vähentämään EU:n aluepolitiikalla. Aluepolitiikkaa toteutetaan heikoimmin kehittyneille alueille kohdennettavilla aluetuilla, joilla on tarkoitus käynnistää yritysten investointeja, parantaa väestön koulutustasoa ja kehittää infrastruktuuria. Aluetuet maksetaan Euroopan unionin rakennerahastoista. Aluepolitiikka on yksi tärkeimmistä keinoista EU:n pitkän ajan kasvustrategian, Eurooppa 2020 -strategian, tavoitteiden saavuttamiseksi. Koko EU:n budjetista noin kolmasosa käytetään alueiden kehittämiseen.

Ohjelmakaudella 2007–2013 EU:n rakennerahastovaroja käytettiin Suomessa noin 1,6 miljardia euroa, jonka lisäksi ohjelmiin käytettiin kansallista julkista rahoitusta noin 2 miljardia euroa. Tarkastus on rajattu taloudellisesti merkittävimpään rakennerahastoon eli Euroopan aluekehitysrahastoon ja ohjelmakauteen 2007–2013. Suomessa oli tuolloin käynnissä neljä rakennerahasto-ohjelmaa: Etelä-Suomen, Länsi-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen ohjelmat.

Tarkastuksen tavoitteena on ollut arvioida Euroopan aluekehitysrahasto-ohjelmien vaikuttavuutta, ohjelmien seurantaa sekä ohjelmien hallinnointikustannuksia. Vaikutusten arviointi on perustunut luonnolliseen koeasetelmaan, joka muodostui, kun ohjelma-alueiden rajoja muuteltiin ohjelmakauden 2007–2013 alussa.

Tarkastushavaintojen mukaan aluetuilla on saatu vähennettyä työttömien määrää, erityisesti niillä interventioalueilla, joilla tuet kasvoivat moninkertaisiksi. Myös työpaikkojen määrässä havaittiin lisäystä interventioalueilla. Sitä vastoin keskituloissa ja korkea-asteen koulutuksen suorittaneissa ei havaittu tavoitteiden mukaisia vaikutuksia. Toisaalta aineistossa havaittiin myös aluepolitiikasta riippumatonta tulotasojen lähentymistä.

Tarkastushavaintojen perusteella EU:n aluepolitiikka on onnistunut ainakin osittain saavuttamaan tavoitteitaan, mutta vaikutusten pitkäaikaisuutta ei käytettävissä olevan aineiston perusteella pystytä arvioimaan. Tämä johtuu siitä, että ohjelmakautta 2007–2013 seurasi nykyinen ohjelmakausi 2014–2020 eli alueiden tukeminen on jatkunut. Osa henkilöistä on todennäköisesti työllistynyt ohjelmalla tuettuihin hankkeisiin.

Tarkastushavaintojen mukaan ohjelmien hallinnointikuluja on vähennetty merkittävästi, ja osa aiemmasta hallintohenkilöstöstä on jouduttu irtisanomaan. Ohjelmien seuranta ei ole ollut tyydyttävällä tasolla.

Päätulokset ovat siis:

- ohjelmilla on saatu vähennettyä työttömyyttä, ainakin väliaikaisesti
- myös työpaikkojen määrässä havaittiin lisäystä vertailualueisiin nähden
- ohjelmien hallinnointikuluja on saatu vähennettyä.